

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.096>

УДК 346.54

Олександр ТРЕГУБ, канд. юрид. наук, старш. наук. співроб.
відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна
© orcid.org/0000-0003-0660-5783

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У СФЕРІ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: публічні закупівлі, розмінування, землі сільськогосподарського призначення, нецінові критерії оцінки тендерних пропозицій, засіб державного регулювання господарської діяльності, методичні рекомендації, локалізація виробництва.

Конкретизовано пріоритети формування правових засад здійснення публічних закупівель у сфері протимінної діяльності. Окреслено перспективи застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій під час закупівель послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Аргументовано, що збільшення значущості якісних критеріїв під час здійснення публічних закупівель цілком узгоджується зі стратегічним баченням розвитку сфери протимінної діяльності. Виявлено передумови для подальшої спеціалізації правового регулювання публічних закупівель у сфері протимінної діяльності. Обґрунтовано розроблення методичних рекомендацій щодо особливостей здійснення публічних закупівель у сфері розмінування. Підкреслено значення публічних закупівель для реалізації Операційного плану заходів з реалізації у 2024—2026 роках Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року щодо локалізації виробництва техніки для гуманітарного розмінування.

Вступ. Публічні закупівлі є одним із найважливіших засобів, за допомогою якого можуть досягатися стратегічні цілі у сфері протимінної діяльності (далі ПМД), зокрема звільнення території України від вибухонебезпечних предметів (далі ВНП) для її безпечного і продуктивного використання та зниження впливу таких предметів на життя і здоров'я населення (Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 № 616-р, далі Національна стратегія ПМД). У Національній програмі адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 № 438, публічні закупівлі розгляда-

Цитування: Трегуб О. Пріоритети формування правових засад здійснення публічних закупівель у сфері протимінної діяльності. *Економіка та право*. 2026. № 2. С. 96—106. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.096>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ються як ключовий елемент єдиного ринку ЄС, з яким пов'язують оптимальне співвідношення ціни та якості під час закупівель робіт, товарів і послуг, ефективність використання бюджетних коштів, добросовісність конкуренції та рівний доступ до ринку для всіх учасників закупівель. Хоча у Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024—2026 роки, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 76-р, закупівлі послуг з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення та інших товарів, робіт і послуг у сфері ПМД прямо не згадуються, проте відзначається особлива роль закупівель для проєктів відбудови України, а також потреба адаптації системи публічних закупівель до умов воєнного стану. Наведені положення вказують на перспективи посилення зв'язків і взаємодії законодавства у сфері публічних закупівель і законодавства у сфері ПМД, адже саме розмінування деокупованих та інших постраждалих від війни територій відкриває шлях до їх повного і системного повоєнного відновлення.

Актуальності цьому дослідженню додає й процес комплексного оновлення законодавства у сфері публічних закупівель, найважливішою складовою якого на сьогодні є доопрацювання проєкту Закону України «Про публічні закупівлі» (реєстр. № 11520 від 23.08.2024) у межах його підготовки до другого читання. Із погляду перспектив правового регулювання предметом аналізування в цій роботі є положення проєкту Закону, запропоновані Комітетом Верховної Ради України з питань економічного розвитку в остаточній редакції і викладені в порівняльній таблиці від 20.04.2026.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Для цього дослідження інтерес становлять як публікації, присвячені юридичній та економічній проблематиці здійснення публічних закупівель, так і наукові джерела, у яких розкриті правові та інші аспекти ПМД.

Основою блоку наукової літератури в сфері публічних закупівель є праці Р.А. Джабраїлова та В.К. Малолітневої, де сформовано науково-теоретичне уявлення про господарсько-правовий інститут публічних закупівель [1] і обґрунтовано науковий підхід до закупівель як засобу державного регулювання господарської діяльності та реалізації цілей сталого розвитку [2]. Важливими для дослідження є також напрацювання Д.М. Захарова та О.С. Федорової щодо

особливостей публічних закупівель в умовах воєнного стану [3], а також наукові погляди А.О. Безуглого, В.О. Хрутьби та однодумців щодо інтеграції критеріїв сталості в процедуру публічних закупівель [4].

Серед досліджень і публікацій щодо правових та економічних питань розмінування території України вагоме значення для розв'язання поставлених наукових завдань мають роботи Ю.О. Балюк і Ю.Л. Власенко (розглянуто питання забезпечення екологічної безпеки в умовах воєнного стану в контексті розмінування територій, забруднених ВМП) [5], а також Ю.С. Рогозян (запропоновано інноваційний погляд на фінансові й технологічні аспекти розмінування в умовах війни та повоєнного відновлення) [6].

Попри значний пласт теоретичних і прикладних результатів, пов'язаних з обраною темою дослідження, і постійний прогрес наукової думки, пріоритети формування правових засад здійснення публічних закупівель у сфері ПМД поки що не достатньо висвітлені в науковій літературі.

Мета статті: конкретизувати пріоритети формування правових засад здійснення публічних закупівель у сфері ПМД.

Результати дослідження. Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII «Про протимінну діяльність в Україні» у редакції від 01.01.2024 не містить норм, які визначають особливості публічних закупівель або відсилають до законодавства у цій сфері. Однак у первісній редакції від 06.12.2018 цей закон мав дві статті, присвячені публічним закупівлям (ст. 32) і договору про закупівлю робіт та/або послуг у сфері ПМД (ст. 33). Зокрема, визначалося, що публічні закупівлі робіт і послуг у сфері ПМД здійснюються в порядку, встановленому Законом України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про публічні закупівлі», незалежно від вартості предмета закупівлі та з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про протимінну діяльність в Україні». Серед цих особливостей виділялися значущі умови договору про закупівлю робіт та/або послуг у сфері ПМД. Ці положення були виключені на підставі Закону України від 17.09.2020 № 911-IX «Про внесення змін до Закону України «Про протимінну діяльність в Україні»».

На сьогодні правила здійснення публічних закупівель є невід'ємною складовою механізму використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення гуманітарного розмінування з метою відновлення сільськогоспо-

дарського виробництва. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2024 № 284 затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення гуманітарного розмінування (далі Порядок використання коштів), який до 31.03.2026 мав назву «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення». Цим нормативно-правовим актом встановлено, що закупівля послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення регулюється законодавством у сфері публічних закупівель. За результатами проведення закупівлі укладається договір між Центром гуманітарного розмінування, який здійснює представництво інтересів сільськогосподарських товаровиробників та інших осіб, і сертифікованим оператором ПМД, що є переможцем процедури закупівлі (абз. 1—3, 5, 7 п. 10 Порядку використання коштів).

Визначення очікуваної вартості закупівлі послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування, затверджених наказом Міністерства економіки України від 12.04.2024 № 9180. У науковій літературі розкрито вади рекомендованого підходу до обчислення вартості цих робіт (недостатнє врахування специфіки гуманітарного розмінування, зосередження переважно на праці фахівців з розмінування, а не технологіях та ін.) [6, с. 862], на які Міністерству економіки, довілля та сільського господарства України доцільно звернути увагу для удосконалення Методичних рекомендацій.

Результати аудиту Рахункової палати (серпень 2025 р.), метою якого було оцінювання ефективності й результативності заходів із гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення, демонструють, що використання коштів, спрямованих на гуманітарне розмінування, виявилось недостатньо результативним та супроводжувалося значними організаційними і процедурними недоліками. Установлені аудитом факти порушення процедур закупівель зумовили неекономічне витрачання бюджетних коштів. Так, до внесення відповідних змін наприкінці 2024 р. Порядок використання коштів не передбачав визначення ймовір-

но забрудненої або забрудненої ВНП території у межах площі земельної ділянки. У звіті Рахункової палати наголошено, що відповідна територія може охоплювати як усю кадастрову площу, так і її частину або мати кілька місць забруднення у межах кадастрової площі, а також включати кілька земельних ділянок різних сільськогосподарських товаровиробників. Через неповні та недостовірні дані щодо ймовірно забруднених або забруднених ВНП територій під час проведення закупівель Центр гуманітарного розмінування для визначення орієнтовної вартості витрат на розмінування земель сільськогосподарського призначення коефіцієнт складності множив на всю площу, що мало наслідком некоректне визначення вартості закупівель [7, с. 32, 47]. Для уникнення подібних випадків чинний Порядок використання коштів вимагає у разі часткового забруднення земельної ділянки ВНП після завершення надання послуг з розмінування додавати валідований Центром протимінної діяльності локалізований звіт сертифікованого оператора ПМД з нетехнічного обстеження (абз. 4 п. 7, абз. 4 п. 14).

В описаному вище контексті заслуговує на увагу публікація про досудове розслідування у кримінальному провадженні за фактом можливих зловживань службовим становищем під час закупівлі послуг з гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення (ч. 2 ст. 364 Кримінального кодексу України). За даними Офісу Генерального прокурора, 2025 р. було проведено відкриті торги на закупівлю послуг з гуманітарного розмінування і укладено договір про надання послуг на земельній ділянці площею понад 1,7 тис. га загальною вартістю 129 млн грн. Під час досудового розслідування було встановлено, що земельна ділянка, визначена для проведення розмінування за кошти державного бюджету, упродовж 2025 р. використовувалася фактично для сільськогосподарського виробництва. Це засвідчує відсутність мінної небезпеки і ставить під сумнів обґрунтованість запланованих витрат бюджетних коштів [8].

Воєнні дії на території України створюють підвищені загрози і нові потреби, під впливом яких доводиться змінювати окремі правила здійснення публічних закупівель. З огляду на це Кабінет Міністрів України постановою від 12.10.2022 № 1178 затвердив Особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про

публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування (далі Особливості здійснення публічних закупівель). Замовники, що зобов'язані здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до зазначеного закону, проводять їх з урахуванням цих особливостей.

Наприклад, п. 36 Особливостей здійснення публічних закупівель дозволяє проводити відкриті торги навіть тоді, коли була подана лише одна тендерна пропозиція (у цьому разі електронна система закупівель не оцінює такої тендерної пропозиції та визначає її найбільш економічно вигідною). Однак винятком із цього правила є відкриті торги із закупівлі послуг з розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що прямо зазначено в абз. 2 п. 25 Особливостей здійснення публічних закупівель. Такий підхід пояснюється потребою у забезпеченні високої конкуренції на ринку послуг з розмінування та зниження цін на них. Недарма у Національній стратегії ПМД наголошено на необхідності збільшення кількості операторів ПМД та їх спроможності, що має позитивно вплинути на конкурентоспроможність ринку ПМД та ціноутворення. Як свідчать дані Центру гуманітарного розмінування, реалізація бюджетної програми «Гуманітарне розмінування» дала можливість знизити середню вартість розмінування земель сільськогосподарського призначення з 3 доларів до 12 центів за 1 квадратний метр [9]. У лютому 2026 р. середня вартість розмінованих у межах програми земель становила 67,2 тис. грн за 1 га, у січні — 57,1 тис. грн за 1 га [10, 11]. Д.М. Захаров та О.С. Федорова відзначають неминучість і необхідність трансформації системи публічних закупівель в умовах воєнного стану, без якої неможливо оперативного реагувати на нові виклики. Запровадження відкритих торгів з особливостями та інших спрощених процедур сприяє швидшому придбанню товарів, робіт та послуг для потреб оборони, критичної інфраструктури та гуманітарної допомоги, однак водночас призводить до збільшення неконкурентних закупівель, а також численних порушень та зловживань [3, с. 353].

Із погляду перспектив розвитку законодавства у сфері публічних закупівель у контексті реалізації цілей у сфері ПМД, ще одним важливим аспектом є застосування нецінових критеріїв

оцінки тендерних пропозицій під час закупівель послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Цей вектор кореспондується зі Стратегією реформування системи публічних закупівель на 2024—2026 роки, яка передбачає удосконалення законодавства у сфері публічних закупівель з метою широкого застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій, виключення обмеження максимального відсотка нецінового критерію, що дасть змогу ефективніше проводити публічні закупівлі технологічно складних предметів закупівлі, які не можуть бути порівняні та оцінені винятково за критерієм найнижчої ціни. У науковій літературі давно лунають пропозиції щодо зменшення питомої ваги встановленого ч. 8 ст. 29 Закону України «Про публічні закупівлі» цінового критерію (не нижче 70 %) задля збільшення ролі інших (якісних) критеріїв оцінки. В.К. Малолітнева слушно зазначає, що запровадження законом вичерпного переліку нецінових критеріїв може стримувати досягнення Цілей сталого розвитку з використанням публічних закупівель та зменшувати значення якісного компонента для визначення найбільш економічно вигідної пропозиції [1, с. 188—189]. В окремих публікаціях розглядаються особливості інтеграції критеріїв сталості в процедуру публічних закупівель (на прикладі сфери дорожнього господарства) з акцентом на застосуванні заходів екологічного характеру [4]. Прогресивні зміни до механізму оцінювання тендерних пропозицій пропонує проект Закону України «Про публічні закупівлі» (тут і далі за текстом у редакції порівняльної таблиці до другого читання від 20.04.2026). По-перше, він не встановлює вичерпного переліку нецінових критеріїв, а передбачає можливість застосування ціни разом з іншими критеріями оцінки, які повинні бути пов'язані з предметом закупівлі, зокрема якісними, екологічними та/або соціальними аспектами. У цьому разі замовник має керуватися методикою застосування критеріїв оцінки тендерних пропозицій, що затверджується Кабінетом Міністрів України. По-друге, цей законопроект знімає обмеження питомої ваги нецінових критеріїв [12], що має підвищити гнучкість механізму оцінки та сприяти ефективнішому досягненню «горизонтальних» цілей, зокрема й у технологічно складних умовах сфери розмінування.

Аналізування даних системи *Prozorro* показує, що під час закупівель послуг із розмінуван-

ня земельних ділянок сільськогосподарського призначення єдиним критерієм оцінки тендерних пропозицій є ціна, що пояснюється потребою створення прозорої системи ціноутворення на ринку відповідних послуг, однак може заважати реалізації потенціалу публічних закупівель як засобу державного регулювання господарської діяльності.

Із погляду В.С. Щербини, під засобами державного регулювання господарської діяльності потрібно розуміти «встановлені законом економічні, організаційні і правові інструменти (знаряддя) регулюючого впливу держави в особі уповноважених органів на діяльність суб'єктів господарювання» [13, с. 13]. Водночас публічні закупівлі дослідник відносить до групи економіко-правових засобів поряд із регулюванням цін і тарифів, наданням інвестиційних, податкових та інших пільг, а також низкою інших засобів. У розвитку засадничих підходів і конструкцій господарсько-правової науки Р.А. Джабраїлов і В.К. Малолітнева дійшли висновку, що публічні закупівлі стають самостійним засобом державного регулювання господарської діяльності тоді, коли їх метою охоплюється не лише суто економічна ефективність, а й «горизонтальні» цілі за різними напрямками державної політики, зокрема екологічної та соціальної [2, с. 51, 60]. Наведена позиція підкріплюється положеннями Закону України «Про публічні закупівлі», п. 3 ч. 3 ст. 29 якого дозволяє поряд із ціною як основним критерієм оцінки тендерних пропозицій використовувати додаткові критерії, включно із застосуванням заходів охорони навколишнього середовища та/або соціального захисту, які пов'язані з предметом закупівлі.

Збільшення значущості якісних критеріїв під час здійснення публічних закупівель відповідає стратегічному баченню розвитку сфери ПМД на основі інтеграції до неї екологічних цілей і завдань та мінімізації екологічних наслідків від заходів із розмінування. Достеменно відомо, що операції з розмінування можуть завдавати непоправної шкоди довкіллю, зокрема якості та структурі ґрунту, рослинності, тваринному світу та іншим його компонентам, на що звертали увагу Робоча група високого рівня з питань екологічних наслідків війни, створена за ініціатииви Офісу Президента України [14], Міжнародна правозахисна організація «Екологія-Право-Людина» [15], а також інші природоохоронні організації та науковці. Ю.О. Балюк та Ю.Л. Власенко

розглядали розбудову екологічно орієнтованої системи ПМД в Україні як безумовний пріоритет державної політики та основу для сталого відновлення постраждалих від війни територій [5, с. 22]. У попередніх дослідженнях також наголошено на доцільності вироблення в Україні окремого національного стандарту ПМД (подібно до міжнародного стандарту *IMAS 07.13 «Environmental management and climate change in mine action»*), метою якого було б встановлення мінімальних вимог до екологічного управління у цій сфері. Упровадження такого стандарту може здійснюватися різними шляхами, зокрема й через механізм компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення [16, с. 187—188].

Національна стратегія ПМД виходить із того, що роботи з розмінування завжди супроводжуються високим рівнем втручання в екосистему та негативно впливають на навколишнє середовище, як загалом, так і на конкретні його складові. Для пом'якшення екологічних наслідків Операційним планом заходів з реалізації у 2024—2026 роках Національної стратегії (далі Операційний план ПМД) передбачено встановлення базових вимог щодо охорони навколишнього середовища під час проведення заходів із розмінування і спеціальних вимог щодо проведення перевірки впливу механізованих засобів гуманітарного розмінування на землі сільськогосподарського призначення (завдання 10, стратегічна ціль «Зниження впливу від ВВП на життя та здоров'я населення»). У Національній стратегії ПМД особливу увагу приділено територіям та об'єктам природно-заповідного фонду, Смарагдовій мережі, водно-болотним угіддям міжнародного значення та іншим природоохоронним територіям, розмінування яких має здійснюватися із застосуванням екологічно безпечних методів. У проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення гуманітарного розмінування» (реєстр. № 15108 від 30.03.2026) міститься аналогічне положення, яким пропонується доповнити ч. 1 ст. 3 Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» (визначає основні цілі ПМД) [17]. У контексті створення екологічно орієнтованої системи ПМД в Україні власне акцент на відповідних територіях та об'єктах є слушним, адже вони мають виняткову природоохоронну, наукову, рекреаційну та іншу цінність. Однак викорис-

тання поняття «екологічно безпечні методи» стосовно специфічної категорії забруднених або ймовірно забруднених ВВП територій привносить неоднозначність у розуміння інших положень Національної стратегії ПМД та Операційного плану ПМД, спрямованих на зменшення екологічного впливу від здійснення усіх заходів з розмінування. Для внутрішньої гармонізації згаданих документів та попередження можливих дефектів у законодавстві, що розробляється з метою їх реалізації, коректніше говорити не про «екологічно безпечні методи», а про додаткові (підвищені) екологічні вимоги та/або спеціальні природоохоронні заходи, необхідні для ефективного досягнення стратегічних цілей ПМД під час розмінування територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій та об'єктів, що за законодавством підлягають особливій охороні.

Викладене вище підтверджує актуальність питання щодо перетворення публічних закупівель послуг із розмінування на повноцінний засіб державного регулювання господарської діяльності, одним із цільових орієнтирів якого є здійснення заходів з розмінування у спосіб, що дає змогу мінімізувати негативні наслідки такої діяльності для навколишнього середовища і здоров'я людей. Варто зазначити, що серед заходів Операційного плану ПМД є масштабування напрямів використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення. Науковці також пропонують поширити досвід реалізації бюджетної програми «Гуманітарне розмінування» на землі лісового та водного фонду України [6, с. 862]. Реалізація наведених заходів і пропозицій потребуватиме кардинальної зміни підходів до здійснення публічних закупівель послуг із розмінування, зокрема досягнення оптимального для умов воєнного стану та повоєнного відновлення співвідношення між ціновим і якісними критеріями оцінки тендерних пропозицій, покликаними узгодити мету цих закупівель із цілями державної політики в екологічній та інших сферах.

Сьогодні з'являється дедалі більше об'єктивних передумов для тіснішої взаємодії та зближення сфери ПМД зі сферою публічних закупівель, чому сприяє як поступове накопичення власного досвіду закупівель послуг із розмінування, так і успішні приклади країн, територія

яких також зазнала впливу воєнних дій. Це дає підстави прогнозувати й подальшу спеціалізацію правового регулювання публічних закупівель у контексті поставлених державою цілей і завдань у сфері ПМД. Ще 2020 р. В.К. Малолітнева відзначала посилення тенденції до диференціації комплексу правових норм, що формують інститут публічних закупівель, зважаючи на особливості тих груп відносин, які він урегулює (наприклад, оборонних закупівель, закупівель енергосервісу та ін.) [1, с. 38]. Водночас перелік товарів, робіт і послуг, особливості процедур закупівлі яких встановлені окремими законами, є вичерпним і визначається ч. 8 і 9 ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі».

Так, особливостям здійснення публічних закупівель енергосервісу присвячено низку норм Закону України від 09.04.2015 № 327-VIII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації». Він передбачає вимоги до тендерної документації, правила застосування кваліфікаційних критеріїв, особливості оцінки та розгляду пропозицій учасників процедури закупівлі енергосервісу та інші пов'язані положення, потреба у яких визначена специфікою предмета закупівлі.

Питання доцільності й необхідних меж урегулювання особливостей здійснення публічних закупівель послуг із розмінування спеціальним законом (зокрема Законом України «Про протимінну діяльність в Україні») є доволі складним і надзвичайно актуальним, тому, безумовно, створює підґрунтя для проведення додаткового дослідження. У майбутньому варто проаналізувати наявну практику цих закупівель та чітко ідентифікувати проблеми, що сповільнюють досягнення стратегічних цілей у сфері ПМД і блокують реалізацію потенціалу публічних закупівель як засобу державного регулювання господарської діяльності. Предметом уваги мають бути передусім ті аспекти, які за своїм значенням не можуть і не повинні регламентуватися підзаконними нормативно-правовими актами, а потребують відображення саме на рівні закону, що за своїм призначенням у системі законодавства покликаний регулювати найважливіші суспільні відносини (ст. 10 Закону України від 24.08.2023 № 3354-IX «Про правотворчу діяльність»). Певним орієнтиром тут можуть слугувати й норми зарубіжного законодавства у сфері ПМД.

Наприклад, положення щодо здійснення публічних закупівель послуг із розмінування містяться в Законі Республіки Хорватія «Про протимінну діяльність» [18]. Він установлює, що Міністерство внутрішніх справ за договором покладає на уповноважених юридичних осіб та/або фахівців виконання завдань з розмінування, механічної підготовки поверхні та виконання робіт з обстеження поверхні за допомогою мінно-розшукових собак відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють процедуру публічних закупівель. Потрібні завдання і роботи мають визначатися річним Планом ПМД, який розробляє зазначене вище Міністерство і затверджує Уряд Республіки Хорватія. Як виняток, Міністерство внутрішніх справ має право доручити виконання завдань і робіт, які не зазначені в Плані ПМД, за договором на основі процедури публічних закупівель уповноваженим юридичним особам та/або фахівцям лише за попереднім погодженням Уряду Республіки Хорватія і за сукупності таких умов: коли це виправдано невідкладними потребами забезпечення громадської безпеки, захисту здоров'я, життя, навколишнього середовища та майна; якщо є донор або інвестор з метою будівництва інфраструктури чи економічного розвитку; коли фінансові ресурси дають можливість розширити План ПМД. Становлять інтерес також положення Закону Республіки Хорватія «Про протимінну діяльність», що стосуються концептуальних планів розмінування, які готуються на річний період Міністерством внутрішніх справ. Такі плани є не лише частиною основної технічної документації, а й невід'ємною складовою тендерної документації. Концептуальні плани розмінування використовуються уповноваженими юридичними особами та/або суб'єктами господарювання для підготовки планів проведення розмінування, які є обов'язковою частиною їх пропозиції [18].

Під час опрацювання питання щодо наповнення Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» комплексом норм, предметом яких є відносини у сфері здійснення публічних закупівель послуг з розмінування, доцільно проаналізувати Порядок використання коштів з метою виявлення положень, що за своїм регулятивним значенням потребують перенесення до закону для надання їм вищої юридичної сили та забезпечення стабільності правового регулювання. До них можна віднести положен-

ня, що встановлюють базові правила здійснення закупівлі послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, закріплені п. 10 Порядку використання коштів (сертифіковані оператори ПМД, яким заборонено брати участь у закупівлі, сторони договору на надання послуг із розмінування та їх зобов'язання, що впливають із Рамкової Угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом *Ukraine Facility*, тощо).

Спеціалізація правового регулювання публічних закупівель у контексті реалізації цілей і завдань стратегії ПМД може також виявлятися у формулюванні методології щодо особливостей здійснення закупівель у сфері розмінування. Розроблення методологій щодо особливостей здійснення закупівель у різних сферах належить до основних функцій Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України спільно з іншими органами відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 9 Закону України «Про публічні закупівлі». Проект Закону України «Про публічні закупівлі» наділяє зазначене міністерство такою функцією, але не згадує про інші органи влади [12].

На сьогодні вже розроблені та діють: Методичні рекомендації щодо методології особливостей здійснення закупівель у сфері дорожнього господарства, затверджені наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 17.08.2020 № 1572; Методичні рекомендації щодо особливостей здійснення закупівель у сфері організації харчування в закладах загальної середньої освіти, затверджені наказом Міністерства економіки України від 02.03.2025 № 1507; Методичні рекомендації щодо особливостей здійснення публічних закупівель у сфері електроенергетики на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджені наказом Міністерства економіки України від 07.05.2024 № 11712.

Значення таких методичних рекомендацій полягає у тому, що вони встановлюють єдині підходи до організації публічних закупівель у відповідних сферах, надають допомогу та орієнтири замовникам для проведення закупівель з дотриманням визначених законом принципів здійснення публічних закупівель (максимальна економія, ефективність та пропорційність,

добросовісна конкуренція серед учасників, відкритість і прозорість на всіх стадіях закупівель та ін.). Важливо, що методичні рекомендації ґрунтуються на комплексному аналізуванні проблематики здійснення закупівель та спрямовані на уникнення потенційних ризиків, що прямо відображено в тексті відповідних документів. За своєю структурою вони охоплюють такі блоки рекомендацій: щодо підготовки тендерної документації; щодо застосування кваліфікаційних критеріїв; щодо визначення технічних та якісних характеристик предмета закупівлі; щодо забезпечення тендерної пропозиції та виконання договору про закупівлю; щодо критеріїв оцінки тендерних пропозицій; щодо підготовки проекту договору про закупівлю; інші рекомендації. До методичних рекомендацій також зазвичай додається примірний тендерна документація.

Розроблення методичних рекомендацій щодо особливостей здійснення публічних закупівель у сфері розмінування може значно підвищити її ефективність, однак для цього потрібно детально проаналізувати проблеми і недоліки здійснення таких закупівель та чітко окреслити шляхи їх усунення, спираючись на основоположні принципи публічних закупівель і зважаючи на правовий режим воєнного стану.

Прямий зв'язок із перспективним правовим регулюванням публічних закупівель в Україні мають положення Операційного плану ПМД, одним із ключових завдань якого на 2024—2026 рр. є створення сприятливих умов для впровадження інновацій у сфері ПМД. У рамках цього завдання протягом 2026 р. планується співробітництво з провідними іноземними партнерами з метою локалізації виробництва техніки для гуманітарного розмінування. Індикатором виконання заходу буде ухвалення рішення щодо локалізації принаймні двома іноземними партнерами, створення спільних підприємств або ліцензованих потужностей з ремонту та виробництва відповідної техніки.

Слід зазначити, що чинний Закон України «Про публічні закупівлі» містить вимоги щодо ступеня локалізації виробництва, однак вони не поширюються на товари, призначені для здійснення розмінування. Під ступенем локалізації виробництва закон розуміє показник місцевої складової у питомій вазі вартості сировини, матеріалів, вузлів, агрегатів, деталей, складових частин і комплектувальних виробів,

робіт, послуг та інших складових вітчизняного виробництва у собівартості товару, що є предметом закупівлі (п. 29¹ ч. 1 ст. 1 Закону). Як передбачено п. 6¹ Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про публічні закупівлі», замовник здійснює закупівлю визначених категорій товарів лише у разі, якщо їх ступінь локалізації виробництва дорівнює чи перевищує встановлений для конкретного року відсоток (2026 р. — 30 %). Це правило діє тоді, коли вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує 200 тис. грн.

Інші підходи пропонує проект Закону України «Про публічні закупівлі». До переліку товарів, закупівлі яких мають охоплюватися вимогами щодо ступеня локалізації виробництва, ним віднесено механізовані засоби розмінування (гуманітарного розмінування), засоби детонування (знешкодження / знищення) ВВП, зокрема з дистанційним керуванням. Водночас правила щодо локалізації виробництва застосовуються за умови, що вартість товару або товарів у складі предмета закупівлі дорівнює або перевищує 1 млн грн [12].

Висновки. Виділено такі пріоритети формування правових засад здійснення публічних закупівель у сфері ПМД:

1. Застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій під час здійснення публічних закупівель послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що сприятиме реалізації потенціалу цих закупівель як засобу державного регулювання господарської діяльності. Цей пріоритет узгоджується зі стратегією розвитку сфери ПМД, яка ставить екологічні цілі й завдання та загалом спрямована на мінімізацію екологічних наслідків від заходів із розмінування.

2. Подальша спеціалізація правового регулювання публічних закупівель у контексті поставлених державою цілей і завдань у сфері ПМД, що може передбачати: визначення спеціальним законом (Законом України «Про протимінну діяльність в Україні») особливостей здійснення публічних закупівель послуг із розмінування; розроблення методичних рекомендацій щодо особливостей здійснення публічних закупівель у сфері розмінування з метою запровадження єдиного підходу до організації цих закупівель та підвищення їх ефективності.

3. Забезпечення локалізації виробництва техніки для гуманітарного розмінування внаслідок

поширення вимог щодо ступеня локалізації на механізовані засоби розмінування (гуманітарного розмінування), засоби детонування (знешкодження / знищення) ВВП, зокрема з дистанційним керуванням (проект Закону України «Про публічні закупівлі»).

Перспективи подальших досліджень. Додільно конкретизувати нецінові критерії оцінки тендерних пропозицій, що можуть застосовуватися у межах публічних закупівель послуг із розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Малолітнева В.К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель: моногр. Київ: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», 2020. 412 с. URL: <https://surl.li/lperuo> (дата звернення: 25.04.2026).
2. Джабраїлов Р., Малолітнева В. Публічні закупівлі як засіб державного регулювання господарської діяльності та реалізації цілей сталого розвитку. *Право України*. 2019. № 8. С. 47—64. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001045059> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Захаров Д., Федорова О. Публічні закупівлі в умовах воєнного стану: баланс між гнучкістю та прозорістю. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2025. Вип. 10. С. 343—358. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-343-358>
4. Безуглий А.О., Хрутьба В.О., Харченко А.М., Чечуга О.С., Бузан Г.С. Особливості інтеграції критеріїв сталості в процедурі публічних закупівель у сфері дорожнього господарства. *Dorogi i mosti*. 2023. Iss. 27. Р. 18—30. <https://doi.org/10.36100/dorogimosti2023.27.018>
5. Балюк Ю.О., Власенко Ю.Л. Правове регулювання забезпечення екобезпеки у сфері розмінування території України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 05. Ч. 2. С. 17—22. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.2>
6. Рогозян Ю.С. Інноваційний погляд на розмінування територій в умовах війни та повоєнного відновлення: фінансування й технології. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 9 (49). С. 854—866. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-854-866](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-854-866)
7. Звіт про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення в Україні: відновлення безпеки та сільськогосподарського виробництва»: затверджено рішенням Рахункової палати від 26.08.2025 № 21—2. 112 с. *Офіційний вебсайт Рахункової палати*. URL: <https://surl.li/rnxurm> (дата звернення: 25.04.2026).
8. Триває розслідування щодо можливих зловживань під час закупівлі робіт з гуманітарного розмінування на 129 млн грн. *Офіційний вебсайт Офісу Генерального прокурора*. 19.01.2026. URL: <https://surl.li/xvayrj> (дата звернення: 25.04.2026).
9. Програма компенсації за гуманітарне розмінування дозволила зменшити вартість робіт з 3 доларів до 12 центів за квадратний метр — Центр гуманітарного розмінування. *Офіційний вебсайт Центру гуманітарного розмінування*. 07.04.2026. URL: <https://surl.li/djgthp> (дата звернення: 25.04.2026).
10. Підсумки гуманітарного розмінування за лютий. *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. 11.03.2026. URL: <https://surl.li/fqcygm> (дата звернення: 25.04.2026).
11. Підсумки гуманітарного розмінування за січень. *Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну»*. 06.02.2026. URL: <https://surl.li/htrypr> (дата звернення: 25.04.2026).
12. Проект Закону України «Про публічні закупівлі» (реєстр. № 11520 від 23.08.2024), Порівняльна таблиця (Друге читання). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://surl.li/jtadvr> (дата звернення: 25.04.2026).
13. Щербина В. Поняття та види засобів державного регулювання господарської діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 94. С. 10—15. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_94_4 (дата звернення: 25.04.2026).
14. Звіт «Екологічний договір для України. Зелене майбутнє: Рекомендації щодо відповідальності та відновлення». *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://surl.li/jbczms> (дата звернення: 25.04.2026).
15. Розмінування та довкілля. *Офіційний вебсайт МБО «Екологія-Право-Людина»*. 17.11.2022. URL: <https://erl.org.ua/announces/rozminuvannya-ta-dovkillya/> (дата звернення: 25.04.2026).
16. Трегуб О. Соціально відповідальне розмінування територій України: екологічний вектор. *Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19—20 груд. 2024 р.)*. Львів: Львів. наук. форум, 2024. С. 186—189.
17. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення гуманітарного розмінування» (реєстр. № 15108 від 30.03.2026). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://surl.li/ezmarx> (дата звернення: 25.04.2026).
18. Zakon o protuminskom djelovanju. *Zakon.HR*. URL: <https://surl.li/eftspd> (дата звернення: 25.04.2026).

Дата надходження: 26.04.2026

Дата прийняття до друку: 29.04.2026

Дата публікації: 15.06.2026

REFERENCES

1. Malolitneva V.K. Hospodarsko-pravovyi instytut publichnykh zakupivel: monohr. Kyiv: DU “Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen imeni V.K. Mamutova Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy”, 2020. 412 p. URL: <https://surl.li/lnepuo> [in Ukrainian].
2. Dzhabrailov R., Malolitneva V. Publichni zakupivli yak zasib derzhavnogo rehulivannia hospodarskoi diialnosti ta realizatsii tsilei staloho rozvytku. *Pravo Ukrainy*. 2019. No. 8. P. 47-64. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001045059> [in Ukrainian].
3. Zaxharov D., Fedorova O. Publichni zakupivli v umovakh voiennoho stanu: balans mizh hnuchkistiui ta prozoristiu. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Iss. 10. P. 343-358. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-343-358> [in Ukrainian].
4. Bezuhlyi A.O., Khrutba V.O., Kharchenko A.M., Chechuha O.S., Buzan H.S. Osoblyvosti intehtatsii kryteriiv stalosti v protseduri publichnykh zakupivel u sferi dorozhnoho hospodarstva. *Dorogi i mosti*. 2023. Iss. 27. P. 18-30. <https://doi.org/10.36100/dorogimosti2023.27.018> [in Ukrainian].
5. Baliuk Yu.O., Vlasenko Yu.L. Pravove rehulivannia zabezpechennia ekobezpeky u sferi rozminuvannia terytorii Ukrainy. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2025. Iss. 05. Pt. 2. P. 17-22. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.2> [in Ukrainian].
6. Rohozian Yu.S. Innovatsiinyi pohliad na rozminuvannia terytorii v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia: finansuvannia y tekhnologii. *Naukovi innovatsii taпередovi tekhnologii*. 2025. No. 9 (49). P. 854-866. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-854-866](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-854-866) [in Ukrainian].
7. Zvit pro rezultaty audytu diialnosti (efektyvnosti) na temu “Humanitarne rozminuvannia zemel silskohospodarskoho pryznachennia v Ukraini: vidnovlennia bezpeky ta silskohospodarskoho vyrobnytstva”: zatverdzheno rishenniam Rakhunkovoi palaty vid 26.08.2025 No. 21-2. 112 p. *Ofitsiinyi vebсайт Rakhunkovoi palaty*. URL: <https://surl.li/rnxurm> [in Ukrainian].
8. Tryvaie rozsliduvannia shchodo mozhylyvykh zlovzhyvan pid chas zakupivli robit z humanitarnoho rozminuvannia na 129 mln hrn. *Ofitsiinyi vebсайт Ofisu Heneralnoho prokurora*. 19.01.2026. URL: <https://surl.li/xvayrj> [in Ukrainian].
9. Prohrama kompensatsii za humanitarne rozminuvannia dozvolyla zmenshyty vartist robit z 3 dolariv do 12 tsentiv za kvadratnyi metr — Tsentr humanitarnoho rozminuvannia. *Ofitsiinyi vebсайт Tsentru humanitarnoho rozminuvannia*. 07.04.2026. URL: <https://surl.li/djgthp> [in Ukrainian].
10. Pidsumky humanitarnoho rozminuvannia za liutyi. *Natsionalna platforma protyminnoi diialnosti “Rozminuiemo Ukrainu”*. 11.03.2026. URL: <https://surl.li/fqcygm> [in Ukrainian].
11. Pidsumky humanitarnoho rozminuvannia za sichen. *Natsionalna platforma protyminnoi diialnosti “Rozminuiemo Ukrainu”*. 06.02.2026. URL: <https://surl.li/htrypr> [in Ukrainian].
12. Proiekt Zakonu Ukrainy “Pro publichni zakupivli” (reiestr. No. 11520 vid 23.08.2024), Porivnialna tablytsia (Druhe chytannia). *Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://surl.li/jtadvr> [in Ukrainian].
13. Shcherbyna V. Poniattia ta vydy zasobiv derzhavnogo rehulivannia hospodarskoi diialnosti. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*. 2012. Iss. 94. P. 10-15. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_94_4 [in Ukrainian].
14. Zvit “Ekolohichniy dohovir dlia Ukrainy. Zelene maibutnie: Rekomendatsii shchodo vidpovidalnosti ta vidnovlennia”. *Ofitsiine internet-predstavnytstvo Prezidenta Ukrainy*. URL: <https://surl.li/jbczms> [in Ukrainian].
15. Rozminuvannia ta dovkillia. *Ofitsiinyi vebсайт MBO “Ekolohiia-Pravo-Liudyna”*. 17.11.2022. URL: <https://epl.org.ua/announces/rozminuvannya-ta-dovkillya/> [in Ukrainian].
16. Trehub O. Sotsialno vidpovidalne rozminuvannia terytorii Ukrainy: ekolohichniy vektor. *Kontseptualni shliakhy rozvytku nauky ta osvity: materialy XIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Lviv, 19-20 hrud. 2024 r.)*. Lviv: Lviv. nauk. forum, 2024. P. 186-189 [in Ukrainian].
17. Proiekt Zakonu Ukrainy “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia humanitarnoho rozminuvannia” (reiestr. No. 15108 vid 30.03.2026). *Ofitsiinyi vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://surl.li/ezmapx> [in Ukrainian].
18. Zakon o protuminskom djelovanju. *Zakon.HR*. URL: <https://surl.li/eftspd> [in Croatian].

Date of receipt: 26.04.2026

Date of acceptance for publication: 29.04.2026

Date of publication: 15.06.2026

Oleksandr TREHUB,

PhD (Law), Senior Researcher

Department of Economic and Legal Studies of Economic Security Problems

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research

of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0003-0660-5783

PRIORITIES FOR THE FORMATION OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR PUBLIC PROCUREMENT IN THE FIELD OF MINE ACTION

The main purpose of this paper is to specify the priorities for forming the legal framework governing public procurement in the field of mine action. It is clarified that the rules for public procurement are integrated into the mechanism for using funds allocated in the state budget for humanitarian demining, aimed at restoring agricultural production. The prospects for applying non-price evaluation criteria for tender proposals during the procurement of services for demining agricultural land plots are outlined. The paper argues that increasing the weight of qualitative criteria in public procurement is fully consistent with the strategic vision for the development of the mine action sector, based on the integration of environmental goals and objectives and the minimization of environmental impacts resulting from demining activities. The preconditions for further specialization of legal regulation of public procurement in the context of the state's goals and objectives in the field of mine action are identified. The need to amend the Law of Ukraine “On Mine Action in Ukraine” by introducing a set of special provisions governing the public procurement of demining services is substantiated. The experience of the Republic of Croatia is analyzed, and its consideration may contribute to resolving this issue in Ukraine. The paper notes that another possible manifestation of the specialization of legal regulation is the development of methodological recommendations regarding the specific features of public procurement in the field of demining. The importance of public procurement for implementing the Operational Plan of Measures for 2024—2026 under the National Mine Action Strategy until 2033 is emphasized, particularly with regard to localizing the production of equipment for humanitarian demining.

Keywords: public procurement, demining, agricultural land, non-price evaluation criteria for tender proposals, instrument of state regulation of economic activity, methodological recommendations, localization of production.